

Uniwersytet
ŁÓDZKI

Wydział Filologiczny
Katedra Literatury i Kultury Niemiec, Austrii i Szwajcarii

**Recenzja osiągnięć Pani dr Jadwigi Kita-Huber, ubiegającej się o nadanie stopnia
doktora habilitowanego nauk humanistycznych w dyscyplinie literaturoznawstwo**

Wykonana na zlecenie Dziekana Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof.
Elżbiety Górskiej z dnia 08.02.2016 r.

Wstęp: informacje ogólne

Pani dr Jadwiga Kita-Huber jest od 2001 r. asystentką, od 2005 adiunktem w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, w Zakładzie Literatury Niemieckiej, kierowanym przez prof. Marię Kłańską.

Tytuł magistra otrzymała w 1998 r. w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, stopień doktora nauk humanistycznych w tymże instytucie w roku 2003. W latach 1998-2003 – równolegle ze studiami doktoranckimi – studiowała filozofię w swej macierzystej alma mater. Po otrzymaniu stopnia doktora Pani dr Kita-Huber opublikowała dwie samodzielne monografie (doktorat i rozprawę, będącą podstawą habilitacji), 5 artykułów naukowych w czasopismach oraz 25 artykułów w monografiach zbiorowych, ponadto recenzje, sprawozdania, hasła encyklopedyczne oraz przekłady (w tym dwóch obszernych monografii naukowych), zredagowała lub współredagowała trzy tomy zbiorowe. Wygłosiła referaty na 25 konferencjach lub posiedzeniach towarzystw naukowych, kierowała lub była uczestniczką siedmiu projektów badawczych, należy do pięciu towarzystw naukowych, współorganizowała dwie konferencje. Należy podkreślić, że Pani dr Kita-Huber jest stypendystką dwóch najbardziej prestiżowych fundacji w niemieckim obszarze językowym, niemieckiej Fundacji im. Alexandra v. Humboldta i austriackiej Fundacji im. Franza Werfla. Kandydatka wygłaszała wykłady i prowadziła seminaria w uniwersytetach zagranicznych, często przebywała w uczelniach niemieckiego obszaru językowego na krótszych pobytach badawczych i dydaktycznych. Jest to dorobek bogaty, przede wszystkim niezwykle solidny. Podkreślam, że Pani dr Kita-Huber publikowała (także przed doktoratem) w tak prestiżowych czasopismach jak „Text und Kritik” lub „Jahrbuch der Jean Paul

Gesellschaft" oraz seriach, jak „Handbuch” (*Paul-Celan-Handbuch*). Już samo przyjęcie do druku w tak znanych i wymagających tomach jest rekomendacją, świadczącą o bardzo wysokim poziomie tekstów naukowych Habilitantki. Oceniam jej osiągnięcia jako niezwykle rzetelne. Należy podkreślić, że Pani dr Kita-Huber zajęła się obszarem literaturoznawstwa, który w polskiej germanistyce nie ma konkurencji. Zarówno teoria przekładu literackiego (na przykładzie jakże trudnym, wierszy Paula Celana) jak i twórczość Jean Paula, zagadnienia związane ze związkami teologii i literaturoznawstwa oraz filozofii i literaturoznawstwa mogą być bez żadnej przesady określone nie tylko jako niszowe, lecz także jako elitarne, wymagają bowiem długotrwałych i pogłębionych studiów i znakomitej wiedzy filologicznej.

Pani Kita-Huber prowadzi zajęcia dydaktyczne z zakresu teorii przekładu, wybranych zagadnień historii literatury niemieckojęzycznej od XVIII do XX w., z wybranych zagadnień teorii literatury i analizy tekstu literackiego. Opiekowała się pracami magisterskimi – na podkreślenie zasługuje fakt, że troje byłych magistrantów Pani Kity-Huber ukończyło studia doktoranckie.

Rozwój naukowy Pani dr Kita-Huber jest znakomitą świadectwem dla szkoły naukowej, w której się kształciła. Z ogromną satysfakcją a także z pozytywną zazdrością podkreślam, że Habilitantka okazała się być znakomitą uczennicą swych mistrzów (i mistrzyń), którzy mogą być dumni z jej dorobku.

Oceniam dorobek naukowy i dydaktyczny Pani dr Jadwigi Kita-Huber jako bogaty i bez wątplenia stanowiący podstawę do nadania stopnia doktora habilitowanego.

Ocena przesłanego dorobku naukowego

Dorobek naukowy Pani dr Jadwigi Kita-Huber jest bardzo rzetelny. Spośród nadesłanych artykułów kilka nie dotyczy tych samych obszarów, którymi zajmuje się rozprawa habilitacyjna. Za wartościowy i nowatorski uważam tekst poświęcony powieści Karla Philippa Moritza *Andreas Hartkopfs Predigerjahre*. Pani Kita-Huber zajęła się powieścią Moritza, nie należącą do ‘kanonu’. Nie miała do dyspozycji obszernej literatury przedmiotu. Za teoretyczną podstawę wybrała teorię performatywności Eriki Fischer-Lichte, zorientowaną przede wszystkim na analizę tekstów scenicznych. Habilitantka potrafiła przeprowadzić bardzo przekonującą i nowatorską interpretację, dotyczącą kategorii „powtórzenia, powielania”, wg Autorki zasady kompozycyjnej powieści Moritza, przedstawioną na przykładzie motywu (powtórnego w różnych sytuacjach) kazania.

Artykuły poświęcone twórczości Jean Paula na ogół nie powtarzają tez rozprawy *Jean Paul und das Buch der Bücher*. W kilku przypadkach pani Kita-Huber zaznaczyła w spisie swojej bibliografii taką zbieżność – uważam, że tym samym bardzo uczciwie podsumowała swoje osiągnięcia. Nadesłany artykuł o twórczości epistolarnej autora *Hesperusa*, „*Im eweigen Dakapo der Zeit*”. *Jean Pauls Briefwechsel mit Emilie von Berlepsch* ... daje wgląd nie tylko w koncepcje autora, nazywaną przez niego „miłością symultaniczną”, lecz także przyczynia się do rozszerzenia naszej wiedzy na temat działalności literackiej kobiet przełomu XVIII i XIX w., na temat dyskursu tego okresu, który dziś moglibyśmy nazwać „genderowym”, last but not least na temat kultury pisania listów czasów romantyzmu. Daje ponadto – pośrednio – wgląd w ważny wycinek ówczesnych stosunków społecznych. Bardzo ciekawy jest tekst na temat recepcji Jean Paula w literaturze polskiej (*Jean Pauls Rezeption in Polen* ...). Świadczy o bardzo szerokim odczycaniu Habilitantki, znajomości polskiego romantyzmu oraz o umiejętności uważnej i krytycznej analizy dzieł literackich. Teza, że poprzez recepcję Jean Paula w twórczości Norwida widoczny staje się modernistyczny charakter utworów autora *Tytana*, jest zarówno interesująca jak przekonująca. O wiedzy na temat literatury i kultury polskiej świadczą także inne publikacje, poświęcone twórczości Brunona Schulza. Znajomości Biblii dowodzi nie tylko książka o Jean Paulu, lecz także inne publikacje, na przykład syntetyczno-analityczny wywód w artykule problematyzującym twórczość poetycką Else Lasker-Schüler, Rose Ausländer i Nelly Sachs.

Przeczytałam trzy przesłane mi artykuły poświęcone twórczości Paula Celana. Opierają się one na doktoracie Pani dr Kita-Huber, ale znacznie rozszerzają perspektywę naukową dysertacji. Najbardziej zaimponowała mi wnikliwa i starannie skontekstualizowana analiza wiersza *In eins*. Zarówno intertekstualne jak i historyczne odniesienia świadczą o szerokiej wiedzy Habilitantki. Znakomity jest także artykuł dotyczący tłumaczeń Celana. Związki poety z filozofią dialogu Martina Bubera nie są co prawda nowym odkryciem (Pani dr Kita-Huber powołuje się na nie dość często), ale wyprowadzenie z nich porównawczej analizy wierszy Ossipa Mandelstamma i przekładów Celana jest świetną próbą interpretacji trudnych i hermetycznych wierszy obu poetów.

Pragnę podkreślić precyzję sformułowań i logiczny, jasny sposób argumentacji, świadczący o dojrzałości naukowej Habilitantki. Staranny i dokładny tok rozumowania najlepiej widoczny jest w krótkich tekstach, wykluczających elementy narracyjne, typu opowiadanie treści utworów. Otrzymałam do wglądu jedną recenzję oraz dwa hasła słownikowe (w języku angielskim) pióra Pani Kita-Huber, które w zwięzły i jasny sposób

formułują tezy, będące przedmiotem analizy lub prezentacji. Także przedstawienie badań w autoreferacie jest napisane dobrą naukową polszczyzną i pozbawione zbędnych sformułowań. Bardzo rzadko Habilitantka rezygnuje z dojrzałego metajęzyka na rzecz kwiecistych fraz, które mogły powstać chyba pod wpływem stylistyki czasów romantyzmu. Dla porządku cytuję jedno takie zdanie, podkreślając jednocześnie, że jest to wyjątek w sumiennym naukowym języku przesłanych mi do wglądu publikacji: „Die erste Begegnung mit Emilie von Berlepsch fällt auf [...] die Zeit der Unstetigkeit [...] und der Wanderjahre [...], wo der Dichter endlich in den Hafen der Ehe einfährt” („*Im ewigen Dakapo der Zeit*”, S. 276).

Reasumując podkreślam, że przesłane do oceny publikacje świadczą o bardzo wysokim poziomie prowadzonych przez Panią dr Jadwigę Kita-Huber badań oraz o dociekliwości naukowej, staranności i erudycji.

Ocena rozprawy naukowej, będącej najważniejszym dorobkiem, wskazanym jako podstawa habilitacji

Jako najważniejszą pozycję w swym dorobku i podstawę habilitacji Pani dr Kita-Huber wskazuje rozprawę *Jean Paul und das Buch der Bücher. Zur Poetisierung biblischer Metaphern. Texte und Konzepte*. Olms: Hildesheim u. a. 2015, 518 stron. Książka zajmuje się odniesieniami biblijnymi w twórczości niemieckiego pisarza przełomu osiemnastego i dziewiętnastego wieku, Jean Paula (Johann Paul Friedrich Richter). Już sam wybór tematu był wyzwaniem. Twórczość Jean Paula należy bowiem do najtrudniejszych i najoryginalniejszych w literaturze niemieckiej, nie tylko okresu klasyki i romantyzmu, do których to dwóch okresów twórcy *Hesperusa* zaliczyć nie można, mimo że był współczesnym Goethego, Schillera i romantyków. Pytanie o funkcję Biblii w dziełach pisarzy XVIII i XIX w. wydaje się być oczywiste. A jednak nie powstało dotąd kompleksowe opracowanie tego zagadnienia w odniesieniu do pism Jean Paula. Pani Kita-Huber wyjaśnia tę zaskakującą lukę w literaturze przedmiotu w podejściu niemieckiego literaturoznawstwa do badań nad językiem i obrazowością Biblii w literaturze. Powiązania dzieła literackiego z Księgą Ksiąg konotuje się z pytaniem o religijność autora, z kwestią, którą w języku niemieckim określa się jako „Gretchenfrage” w wąskim znaczeniu tego pojęcia. Ironiczne, dowcipne i „nowoczesne” pisarstwo Jean Paula czyni odpowiedź na to pytanie bardzo niejednoznaczną, czy też niemożliwą. Pani dr Kita-Huber zdecydowała się obrać trudną, ale zdecydowanie słuszną drogę badawczą. Wychodzi nie od religijnego zainteresowania Jean Paula Biblią, lecz od wpływów estetycznych i formalnych na jego dzieło oraz od znakomitej znajomości zarówno

samego tekstu jak i całego dyskursu związanego z Biblią w XVIII i na początku XIX w. Rozprawa wskazuje w sposób dokładny i szczegółowy na to biblijne 'oczytanie'.

Książka *Jean Paul und das Buch der Bücher* zajmuje się całym oevre niemieckiego autora, choć precyzyjnej i wnikliwej analizie poddane zostały trzy z nich: *Vorschule der Ästhetik*, najważniejsze pismo estetyczne Jean Paula oraz powieści *Hesperus* i *Leben Fibels*. Utworom tym poświęcone zostały trzy bardzo obszerne rozdziały analityczne pracy. Rozdział I to wprowadzenie a II omówienie dyskursów biblijnych okresu klasyki i romantyzmu oraz biograficzne konteksty i konieczne tło dla rozdziałów analitycznych.

W pierwszym rozdziale (wprowadzenie – Einführung) Habilitantka w bardzo jasny sposób przedstawia stan badań nad obecnością języka Biblii w twórczości Jean Paula, określa metodę swych badań, cel pracy, wyjaśnia jej strukturę i last but not least poświęca jeden podrozdział pojęciu sekularyzacji, opierając się przy tym na koncepcji Hansa Blumenberga. Ten rozdział był dla mnie najbardziej inspirujący, choć podkreślić należy także oryginalność ujęcia metodologicznego Habilitantki, która proponuje zastosowanie podejścia intertekstualnego, przede wszystkim wg. teorii Bachtina. Zmieniałabym w tej stosunkowo krótkiej pierwszej części pracy części jedynie kolejność podrozdziałów. Wydaje mi się, że podrozdział 4. „Ziele und Textkorpus” powinien poprzedzać „Stand der Forschung” a „Der Begriff der Säkularisierung”, w książce rozdział I.2 powinien zostać przesunięty na pozycję czwartą. Jest to jednak uwaga marginalna. Pierwszy rozdział określa w sposób bardzo klarowny zamysł pracy i jej cele – Pani dr Kita-Huber wymienia trzy nadrzędne: 1. Odpowiedź na pytanie o znaczenie tekstu Biblii dla poetologicznej refleksji i rozwój języka poetyckiego Jean Paula 2. Opracowanie związków między estetyką Jean Paula i współczesnym mu dyskursywnym podejściem do Biblii 3. Wyłonienie charakterystycznych dla Jean Paula zabiegów sekularyzacyjnych, związanych z adaptacją Biblii.

Uważam, że książka *Jean Paul und das Buch der Bücher* nie tylko odpowiada na te trzy zagadnienia, lecz także posługuje się podziwu godną głębią refleksji filologicznej i filozoficznej. Przeprowadzone analizy, argumentacje i konkluzje bez przesady można określić jako błyskotliwe. Świadczą o rzadko spotykanej dojrzałości naukowej Habilitantki.

Konkluzja

Pani dr Jadwiga Kita-Huber przedstawiła dorobek naukowy bogaty i w pełni wystarczający, by mogła stać się podstawą do nadania stopnia doktora habilitowanego. Zaznaczone powyżej drobne uwagi krytyczne są marginalne i w żaden sposób nie podważają

bardzo pozytywnej konkluzji. Zarówno rozprawa habilitacyjna jak i przedstawione do wglądu artykuły prezentują wysoki poziom merytoryczny. Pani dr Jadwiga Kita-Huber jest dojrzałą badaczką, z której polska germanistyka może być dumna (używam tego patetycznego tonu w pełni świadomie). Zarówno jej rozprawa doktorska jak i habilitacyjna zostały poświęcone trudnym kwestiom, których analiza wymagała obszernej wiedzy, pracowitości i talentu.

Precyzja sformułowań Habilitantki, jej jasna i rzetelna droga naukowa pozwalają przypuszczać, że ma duże szanse na zdobywanie dużych i poważnych projektów badawczych i będzie znakomitym wychowawcą nowego pokolenia naukowców. Na przyszłość radziłabym aplikować o projekty naukowe NCN, NPRH i FNP i zapraszać do nich literaturoznawców z zagranicznych uniwersytetów.

Z pełnym przekonaniem popieram wniosek o nadanie Pani dr Jadwidze Kita-Huber stopnia doktora habilitowanego.

